

УДК 336.225.673

Марків Г.В., к.е.н.

Львівський національний аграрний університет

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВИРІШЕННЯ

У даній статті розглянуто проблемні питання щодо ухилення від сплати податків, недоліки податкового контролю в цьому напрямі і визначення ефективних засобів боротьби з правопорушеннями в сфері тіньової економіки, а також пошук ефективних методів податкового контролю для боротьби з неправомірним ухиленням від оподаткування.

Ключові слова: податковий контроль, тіньова економіка.

Markiv G.

TAX CONTROL: CHALLENGES AND SOLUTIONS

This article deals with the problematic issue of tax evasion, tax control deficiencies in this area and to identify effective means of combating offenses in the shadow economy and the search for effective methods of tax control to combat illegal tax evasion under.

Keywords: fiscal control, the shadow economy.

Марків Г.В.

НАЛОГОВИЙ КОНТРОЛЬ: ПРОБЛЕМИ І ПУТИ ЕГО РЕШЕННЯ

В данной статье рассмотрены проблемные вопросы относительно уклонения от уплаты налогов, недостатки налогового контроля в этом направлении и определение эффективных средств борьбы с правонарушениями в сфере теневой экономики, а также поиск эффективных методов налогового контроля для борьбы с неправомерным уклонением от налогообложения.

Ключевые слова: налоговый контроль, теневая экономика.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Нині одним із пріоритетних напрямів наукових розвідок у науці фінансового права є розв'язання проблем адміністрування податків. Податкові платежі як джерело наповнення дохідної частини бюджетної системи регулюють формування централізованих грошових фондів і тим самим впливають на соціально-економічні процеси в державі. Отже, функціонування

податкової сфери неможливо без єдиного механізму податкового контролю, важливою умовою дієвості якого є його достатньо повна та чітка правова регламентація.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Проблеми взаємодії теорії та практики, а також ефективність податкового контролю досить активно розглядаються у роботах як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, таких як: А. Бризгаліна, О. Василика, Л. Воронова, О. Воронкової, М. Весельського, Л. Зазвонової, Г. Пухальської, Т. Литвинчук, Л. Касьяненко, М. Кучерявенко, А. Козиріна, Л. Савченко, О. Судакової, І. Орешкіна, О. Чернявського, Ю. Цал–Цалко, С. Шохіна та ін. Однак від цього тема податкового контролю не втратила своєї актуальності. Її важливість полягає в тому, що вдосконалення та ефективна організація податкового контролю за своєчасністю сплати та правильністю нарахування податкових платежів здатна забезпечити розв'язання основної проблеми держави – наповнення дохідної частини державного бюджету України, що особливо актуально під час фінансової кризи та зростання бюджетного дефіциту.

Цілі статті. Мета даного дослідження полягає у визначенні причин ухилення від сплати податків легальними та нелегальними способами, недоліків податкового контролю в цьому напрямі і визначення ефективних засобів боротьби з правопорушеннями в сфері тіньової економіки, а також пошук ефективних методів податкового контролю для боротьби з неправомірним ухиленням під оподаткування.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Першочерговою потребою сьогодення є забезпечення збалансованого розвитку всіх підсистем суспільства, гармонізації інтересів різноманітних верств населення, створення міцного економічного підґрунтя для інтеграції України у світову економічну систему. Все це в значній мірі залежить від ефективної контрольної функції податків. Контрольна функція податків проявляється через податковий контроль. Щільне місце у цьому процесі займає реформування податкової системи, яка забезпечує державу необхідними фінансовими ресурсами. Податковий контроль, як складова податкової системи, повинен вирішувати завдання щодо зменшення податкової заборгованості та легалізації усіх доходів учасників ринку.

Ухилення від сплати податків шляхом порушень податкового

законодавства на сьогодні є одним із основних каналів незаконного збагачення. Більшість цих порушень пов'язана з недосконалістю, перевантаженістю податкового законодавства і постійними його змінами та численністю податків. Дійсно, для більшості українських підприємців, особливо малих та середніх, які починають свою діяльність, передбачено занадто багато податків.

Дослідження питань, пов'язаних із протидією злочинності, у тому числі організованих, у сфері оподаткування зумовлена тим, що на тлі динамічних і складних процесів, які сьогодні відбуваються в Україні, своєчасне та повне стягнення податків до бюджету держави є однією із найгостріших проблем сучасного соціально-економічного життя країни. Значно складнішою стала структура операцій, які здійснюються злочинцями, особливо організованими злочинними групами та організаціями, з метою ухилення від оподаткування, отримання надприбутків та приховування джерел походження цих коштів [1].

Розглянемо основні сегменти тіньової економіки (рис. 1), адже розширення сфери тіньової економіки є реальною загрозою національній безпеці держави.

Як засвідчує практика, обсяг тіньової економіки в Україні нині за деякими експертними операціями перевищує більш як половину внутрішнього валового продукту.

Аналіз практики діяльності вітчизняних підприємств дає змогу виокремити найбільш загальні способи ухилення від сплати податків:

- неподання документів, пов'язаних із обчисленням і сплатою податкових зборів і обов'язкових платежів до бюджетів чи державних цільових фондів (наприклад, декларацій, бухгалтерських звітів і балансів тощо);
- приховування об'єктів оподаткування;
- заниження об'єктів оподаткування;
- заниження сум податків, зборів, обов'язкових платежів, які підлягають сплаті у відповідний бюджет чи фонд;
- приховування втрати підстав на пільги з оподаткування [4, с. 26].

Поряд із загальними способами ухилення від сплати податків існує і низка специфічних способів здійснення злочинів у сфері підприємництва:

1. ухилення від сплати податків при інвестуванні будівництва житла;

2.ухилення від сплати податку на прибуток необґрунтованим збільшенням процентів закладами фізичних осіб;

3.використання дочірніх структур для переведення частини капіталу за кордоном і зменшення у такий спосіб реальної суми прибутку [3, с. 17].

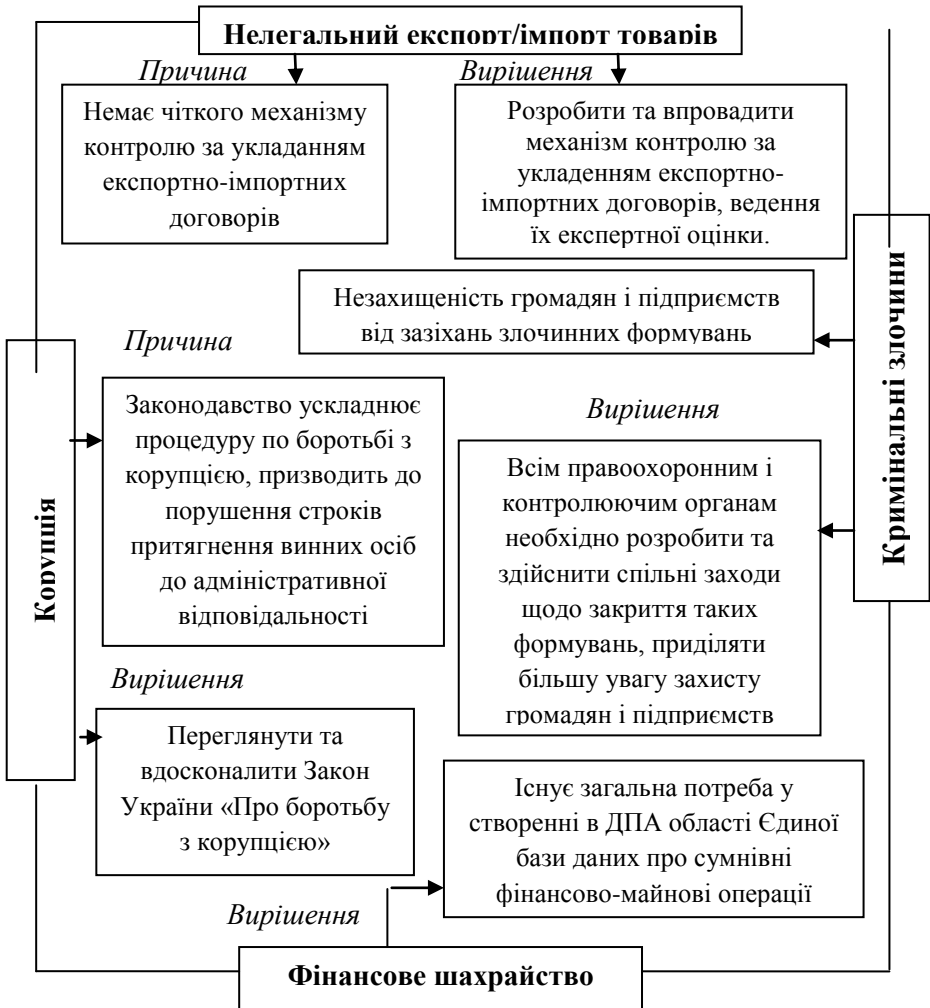

Рис. 1. Сегменти тіньової економіки.

У фундаментальній книзі «Фінансова політика та податково–бюджетні важелі її реалізації» правильно стверджується, що «в Україні великим є ризик неефективного використання державних фінансових ресурсів, відсутності відпрацьованих механізмів відбору ефективних напрямів вкладення державних коштів та контролю за їх використанням» [1, с. 155]. Цю тезу можна поширити на систему податкового контролю, роль та значення якого зростає. Зростання вимог до організації податкового контролю та підвищення його ефективності зумовлено такими причинами:

- уникнення податків та ухилення від їх сплати, що набуло загрозливих масштабів;
- зростання обсягів податкових пільг, передусім індивідуальних;
- збільшення невчасного виконання чи невиконання податкових зобов'язань перед державою.

Загалом можна сказати, що на результативність податкових перевірок впливає досконале знання податкового і юридичного законодавства, законодавчої і нормативної бази з бухгалтерського обліку і звітності.

Висновки. Здійснений аналіз причин існування правопорушень у сфері оподаткування свідчить, що на сьогодні залишаються нерозв'язаними проблеми переорієнтації чинної податкової системи в напрямі гармонізації відносин платників податків із податковими органами, а стан справ, що склався у сфері податків і податкової політики, суперечить принципам ефективної роботи щодо контролю податкових органів. Використовуючи світовий досвід адміністрування податків, який віддає перевагу добровільній їх сплаті платниками податків, пропонуються заходи, які сприятимуть не тільки розв'язанню проблеми гармонізації відносин контролюючих органів у сфері оподаткування та платників податків, а й встановленню між ними партнерських засад діяльності. До таких пропозицій належать:

- ✓ удосконалення законодавства, яке орієнтоване на розвиток регулюючої функції, спрощення, стабільність і передбачуваність податкового законодавства, введення обов'язкової перевірки ефективності запропонованих законів за допомогою імітаційної моделі;
- ✓ розширення бази оподаткування, яке дасть змогу зменшити податковий тиск на платників податків та підвищити добровільну сплату податків, що збільшить надходження до бюджету;
- ✓ інформаційне забезпечення, розширення якого для кожної

ланки податкової служби надасть можливість автоматизувати процес оподаткування, ефективніше використовувати наявні людські ресурси, погоджувати дані з різних джерел з метою виявлення ухилень від сплати податків;

✓ підвищення ефективності перевірок, що дасть можливість за рахунок автоматизованого відбору платників для документальних перевірок підвищити ймовірність виявлення ухилень від оподаткування при загальному зменшенні кількості перевірок та перевіряючих;

✓ залучення до оподаткування «тіньових» коштів через відстеження товарно–грошових потоків, контроль за використанням готівки; прогнозування надходжень;

✓ скорочення та ліквідація недоїмки для поліпшення роботи платниками податків, заохочення їх до добровільної сплати та скорочень заборгованості перед бюджетом за рахунок реалізації майна боржників.

1. Недюха М. Шляхи гуманізації відносин платників податків та податківців/ М. Недюха, М. Задояний // Економіка, фінанси, право. – 2008. – № 19. – С. 6—10.
2. Податковий контроль як невід’ємний інструмент державної податкової служби // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – №3(7). – С. 128–133.
3. Ревун В. І. Про реформування і модернізацію податкової системи / В. І. Ревун // Фінанси України. – 2008. – №6. – С. 16–20.
4. Сігаєв А. Ефективність податкового контролю : проблеми і перспективи / Л. Сігаєв// Економіка України. – 2010. –№3. – С. 24–31.
5. Корнус В. Г. Проблеми взаємовідносин між контролюючими органами та платниками податків / В.Г Корнус // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 4 (58). – С. 37–43.